

УНИВЕРЗИТЕТ У БЕОГРАДУ ФИЛОЗОФСКИ ФАКУЛТЕТ ДС/СС 05/4-02 бр. 851/1-ХIII/7 27.06.2013. године	
---	--

ВЕЋЕ НАУЧНИХ ОБЛАСТИ
ДРУШТВЕНО-ХУМАНИСТИЧКИХ НАУКА

Наставно-научно веће Филозофског факултета у Београду је на својој VI редовној седници, 27.06.2013. године – на основу чл. 221. став 1. алинеја 14. и члана 266. Статута Факултета, прихватило Извештај Комисије за докторске студије с предлогом теме за докторску дисертацију: АРХИТЕКТОНСКИ ОПУС АЛЕКСАНДРА ДЕРОКА, докторанда Александре Илијевски.

За ментора је одређен проф. др Александар Кадијевић.

<u>Доставити:</u> 1x Универзитету у Београду 1x Стручном сараднику за докторске дисертације 1x Шефу Одсека за правне послове 1x Архиви	ПРЕДСЕДНИК ВЕЋА Проф. др Милош Арсенијевић
---	---

Факултет	Филозофски	УНИВЕРЗИТЕТ У БЕОГРАДУ
04/1-2 бр. 6/2355		
(број захтева)		
28.06.2013.		
(датум)		Веће научних области друштвено-хуманистичких наука
		(Назив већа научних области коме се захтев упућује)

ЗАХТЕВ

за давање сагласности на предлог теме докторске дисертације

Молимо да, сходно члану 46. ст. 5. тач. 3. Статута Универзитета у Београду («Гласник Универзитета», бр. 131/06), дате сагласност на предлог теме докторске дисертације:

Архитектонски опус Александра Дерока

(пун назив предложене теме докторске дисертације)

НАУЧНА ОБЛАСТ историја уметности

ПОДАЦИ О КАНДИДАТУ:

Име, име једног од родитеља и презиме кандидата:

Александра (Драган) Илијевски

Назив и седиште факултета на коме је стекао високо образовање: Филозофски у Београду

Година дипломирања: 2010.

Назив мастер рада кандидата:

Назив факултета на коме је мастер рад одбрањен:

Година одбране мастер рада: 2

Обавештавамо вас да је Наставно-научно веће

на седници одржаној 27.06.2013.

размотрило предложену тему и закључило да је тема подобна за израду докторске дисертације.

ДЕКАН ФАКУЛТЕТА

Проф. др Милош Арсенијевић

ПОДАЦИ О МЕНТОРУ

за кандидата Александру Илијевски

Име и презиме ментора: Александар Кадијевић

Звање: Редовни професор

Списак радова који квалификују ментора за вођење докторске дисертације:

1. *Hrvatski arhitekti u izgradnji Beograda u 20.stoljeću*, Prostor 42, Zagreb 2011, 467-477. Sci list (АНЦИ) **M23**

2. *Градитељска делатност Петра Ј.Поповића у југоисточној Србији (1908-1930)*, Зборник за ликовне уметности Матице српске 40, Нови Сад 2012, 225-240. **M51**

3. *Ideology in architecture as a complex logic and istoriographic term. About the width of its range and manifold of meanings*, De re Aedificatoria 3, Belgrade 2012, 17-22. **M14**

4. *Три схватања историјског духа времена у архитектури*, СИММЕИКТА.Зборник радова поводом четрдесет година Института за историју уметности Филозофског факултета у Београду (ур.И.Стевовић), Београд 2012, 531-540 **M14**

5. *The architecture of The Yugoslav Diplomatic Mission in Ankara as a result of collaboration between two Balkan leaders and countries*, Journal of Suleyman Demirel University Institute of Social Sciences, special issue, Isparta 2012, 97-106, **M23**

Заокружити одговарајућу опцију (А, Б, В или Г):

А) У случају менторства дисертације на докторским студијама у групацији техничко-технолошких, природно-математичких и медицинских наука ментор треба да има најмање три рада са SCI, SSCI, AHCI или SCIE листе, као и Math-Net.Ru листе.

Б) У случају менторства дисертације на докторским студијама у групацији друштвено-хуманистичких наука ментор треба да има најмање три рада са релевантне листе научних часописа (Релевантна листа научних часописа обухвата SCI, SSCI, AHCI и SCIE листе, као и ERIH листу, листу часописа које је Министарство за науку класификовало као M24 и додатну листу часописа коју ће, на предлог универзитета, донети Национални савет за високо образовање. Посебно се вреднују и монографије које Министарство науке класификује као M11, M12, M13, M14, M41 и M51.)

В) У случају израде докторске дисертације према ранијим прописима за кандидате који су стекли академски назив магистра наука ментор треба да има пет радова (референци) које га, по оцени Већа научних области, квалификују за ментора односне дисертације.

Г) У случају да у ужој научној области нема квалификованих наставника, приложити одлуку Већа докторских студија о именовању редовног професора за ментора.

ДЕКАН ФАКУЛТЕТА

Датум 19.06.2013

М.П.

проф. др Милош Арсенијевић

УНИВЕРЗИТЕТ У БЕОГРАДУ
Филозофски факултет
Одељење за историју уметности

ОБРАЗЛОЖЕЊЕ ПРЕДЛОГА ТЕМЕ ДОКТОРСKE ДИСЕРТАЦИЈЕ

Архитектонски опус Александра Дерока

Кандидаткиња: Александра Илијевски бi 10-10

ПРЕДМЕТ ИСТРАЖИВАЊА

Предмет истраживања би били сви аспекти архитектонског опуса академика Александра Дерока (Београд, 04.09.1894 - Београд, 30.11.1988), истакнутог српског архитекте, и постављање у шири контекст развојних токова европске и српске архитектуре XX века. Истраживање би било у области друштвено–хуманистичких наука, у оквиру историографије у области историје архитектуре.

Предложена докторска теза *Архитектонски опус Александра Дерока* пратила би основне фазе развоја градитељског дела архитекте Александра Дерока у компаративном дискурсу у односу на шире посматране токове светске и европске архитектуре, чиме би било омогућено да се кроз утврђени “case study” сагледају локалне специфичности и општи токови српске архитектуре XX века.

Временски оквир за проучавање би био одређен самим избором теме која је захтевала делимично хронолошку поделу на неколико целина. Почетна тачка

истраживања односила би се на почетак XX века како би се у хронолошком следу пратио живот и рад Александра Дерока.

Паралелно са пројектантском делатношћу, Александар Дероко се определио за научни рад на пољу историје архитектуре, уметности, и очувања и заштите споменика градитељског наслеђа. Био је пилот - добровољац у Првом светском рату, један од 1300 каплара са чином наредника. Студирао је у Риму, Прагу, Брну и Београду. Дипломирао је на Архитектонском одсеку Техничког факултета у Београду 1926. године, потом изабран на место асистента за предмет *Византија и стара српска архитектура*. Као стипендиста Француске Владе боравио је у Паризу где је кроз дружење са Растком Петровићем дошао у додир са савременцима, сликарима Паблом Пикасом, Савом Шумановићем и архитектом Ле Корбизијеом. Током рада на Архитектонском факултету био је биран у сва звања и пензионисан 1964. године као редовни професор. Године 1969. постао је редовни члан Српске академије наука и уметности.

Носилац је бројних признања, од којих се истичу Албанска споменица, 1915-1918; Седмојулска награда, 1965; Октобарска награда Београда, 1988; Орден рада са црвеном заставом, 1965; Орден Републике са златним венцем, 1978; Médaille du mérite.

Александар Дероко је систематски истраживао народно неимарство и средњовековне сакралне споменике Балкана, и своја научна сазнања преточио у бројне стручне публикације које су имале неколико издања и међу којима се издвајају: *Средњовековни градови у Србији, Македонији и Црној Гори, Монументална и декоративна архитектура у средњовековној Србији, Архитектура старог века, Споменици архитектуре IX–XVIII века у Југославији, Фолклорна архитектура у Југославији, Народно неимарство I и II* и др.

Као плодан градитељ, Дероко је подигао више цркава, капела, меморијалних и стамбених објеката у Београду, Смедереву, Нишу, Сарајеву и другим местима. Био је инспирисан традиционалним балканским народним градитељством, архитектуром ранохришћанских, византијских и српских средњовековних споменика које је проучавао.

Предмет истраживања архитектонског опуса Александра Дерока подразумевао би и систематично проучавање његовог научног рада на пољу историје архитектуре, уметности и заштите споменика културе у контексту ширих историјских и друштвених оквира који су детерминисали Дероков архитектонски развој. Стога би праксу једног

архитекте сагледали из два аспекта, не само актуелних развојних токова и архитектонске теорије XX века. На тај начин би се проблематизовало питање односа традиције и модерности, односно националог стила и модерне архитектуре. Досадашњи научни осврти на живот и стваралаштво Александра Дерока (З. М. Јовановић 1991, 1997; З. Маневић 1992; А. Кадијевић 2000; В. Касалица 1989; В. Мркић 2009; ...) допунили би се свеобухватном студијом која би из новог методолошког угла темељно сагледала све аспекте његовог архитектонског стваралаштва и идејне процесе који су до њега довели.

ЦИЉ ИСТРАЖИВАЊА

Основни циљ докторске дисертације *Архитектонски опус Александра Дерока* била би синтетична критичка анализа изведених објеката, конкурсних решења и бројних нереализованих пројеката и скица, која би се остварила у два смера.

Први је сагледавање, тумачење и валоризација главних стилских токова и феноменолошких појава архитектуре XX века у Дероковом делу.

Други, пресудан и у досадашњој српској историографији недовољно проучен ток истраживања представља мапирање историјских предлога који је Дероко као изворе налазио путем паралелних процеса свог богатог научноистраживачког рада, а који су пресудно утицали на његов пројектантски опус. На тај начин ће се остварити свеобухватно сагледавање Дероковог архитектонског дела у свим релевантним аспектима: историјским, друштвеним и естетичким.

ОСНОВНЕ ХИПОТЕЗЕ

Стремљења српске архитектуре прве две деценије XX века укорене у два тока који су чинили академистичка линија и она коју је представљао национални стил, између два светска рата преплићу се са снажним утицајем нових форми и идеја, проистеклих из деловања продуктивних руских емиграната и све присутније модерне архитектуре. Истовремено се наставља се трагање за националним стилем.

Александар Дероко у досадашњој историографији често је словљен за једног од најзначајнијих српских архитеката који је припадао романтично националном крилу

српског неимарства. На уобличавање оваког мишљења о делу архитекте Дерока су утицали ставови ранијих историографа који су његове изведене објекате проучавали пре свега у оквиру развојних фаза српског националног стила. Међутим, увидом у архивску грађу коју чине његови бројни изведени и неизведени пројекти, нацрти и конкурсна решења, и тумачећи Дерокове изречене судове о архитектури, долазимо до основне хипотезе да је Александар Дероко пратећи токове којима се кретала српска архитектура свој опус развијао ка експресивном, модернистичком изразу у каснијим фазама свог деловања, притом остајући доследно веран архитектонским формама и идејама које су изворе налазиле у народном неимарству.

МЕТОД ИСТРАЖИВАЊА

У предложеној дисертацији ће се користити устаљени историјско-уметнички методи који се заснивају на методологији савремене архитектонске историографије. Прва фаза рада би била прикупљање и тумачење мноштва архивских, хемеротечких извора и литературе релевантне за предмет истраживања. У исто време је предвиђен теренски рад који би се односио на изведене објекте Александра Дерока. Након таквог свеобухватног аналитичког истраживања, примениће се комплексна методолошка стратегија, која се због обимне архивске грађе и извора пре свега односи на синтетички критички метод и компарацију. Посматрану и анализирану микроцелину архитектонског опуса Александра Дерока истражили би применом комплексне савремене методолошке и теоријске апаратуре. Упоришта би била не само у савременој архитектонској теорији и историографији, већ и у историји уметности, студијама визуелне културе и сродним наукама и дисциплинама, чиме би се омогућило лакше сагледавање комплексне личности Дерока као архитекта, научног радника на пољу истраживања и заштите градитељског наслеђа, истраживача старина, педагога, сликара и књижевника у односу на генералне архитектонске трендове које је примењивао у архитектонској пракси. У складу са тако постављеним интердисциплинарним приступом би били дефинисани основни циљеви предмета истраживања и теоријски и методолошки аспекти докторске дисертације.

СТРУКТУРА РАДА

(са радним насловима поглавља и њиховим кратким описом)

Теза под називом *Архитектонски опус Александра Дерока* би била обликована као монографска студија подељена на неколико поглавља са радним насловима која ће бити рашчлањена на одређени број одељака. У тези су предвиђена и информативна поглавља са списком и пореклом илустрација, списком извора и литературе и списком скраћеница. Структура рада је подложна изменама у даљем току рада на докторској дисертацији.

УВОДНА РАЗМАТРАЊА И ИСТОРИОГРАФИЈА

Предвиђено је да у уводном поглављу буду дефинисани предмет, задатак, циљ истраживања и постављене радне хипотезе. Затим би се објасниле научне методе које су се користиле у истраживању. Нарочита пажња била би посвећена прегледу досадашњих историографских истраживања.

ИЗВОРИ И ГРАЂА

У поглављу које се односи на изворе и грађу, предвиђен је преглед заоставштине аутора и расположиве објављене и необјављене грађе (техничке, фототечке, хемеротечке и друге документација) која се налази у бројним институцијама: Српској академији наука и уметности у Београду, Институту за историју уметности Филозофског факултета у Београду, Библиотеци Архитектонског факултета у Београду, Републичком заводу за заштиту споменика културе у Београду, Архиву Југославије у Београду, Архиву Српске православне цркве у Београду, Историјском архиву града Београда, Заводу за заштиту споменика културе града Београда, Музеју града Смедерева и др.

Александар Дероко је такође аутор великог броја стручних публикација, научних студија и критика. Сарађивао је у научним и стручним часописима, дневним и периодичним листовима, успешно се бавио књижевним радом. Такође је био утицајан

критичар текуће архитектонске праксе. Дерови радови ће се користити као извори првог реда у предложеној докторској тези.

ПРВИ ПЕРИОД: 1894-1926

Поглавље би се односило на рани период живота Александра Дерока, његово одрастање, школовање у Београду, Риму, Прагу, Брну, Паризу. У њему би се истакли, контекстуализовали и проблематизовали процеси развоја српске архитектуре пре и након Првог светског рата, у којем је као пилот учествовао Александар Дероко, и који је пресудно утицао на преображај и формирање српског друштва у оквиру новоосноване државе Краљевине Срба, Хрвата и Словенаца (од 1929. године Краљевине Југославије).

Анализирао би се досада неистражен процес Деровог школовања (Београд, Рим, Праг, Брно, Париз), његови школски и први радови по завршетку студија, од којих издвајамо: *Конкурсни рад за Павиљон у Филадельфији (1925)*, *Конкурсни рад за Спомен костурницу на острву Видо (1925)*, *Конкурсни рад за Спомен капелу са костурницом Зејтинлик у Солуну (1926)*, *дипломски рад Светосавски храм у Београду (1926)*, *првонаграђени конкурсни рад за Споменик војводи Путнику у Београду (1927)*. Приступило би се њиховом тумачењу у компаративном дискурсу, у односу на развој локалног градитељства и светских токова.

ДРУГИ ПЕРИОД: 1926-1940

Друго поглавље је предвиђено да буде подељено у неколико целина:

Традиција и модерно: расправа о националном стилу у архитектури

Кључни догађај за развој критичке мисли у архитектонској струци у Београду, као и у целокупној културној јавности Краљевине, представља расписивање другог конкурса 1926. године, за изградњу *Храма Светог Саве* на Врачару. Услов Главног одбора Друштва за подизање храма, да буде изграђен у „српско-византијском стилу из доба кнеза Лазара,” постао је повод за отварање питања о подобности националног

стила, односно савременог израза при реализовању сакралних објеката. Александар Дероко био је најзапаженији учесник конкурса, и по накнадном заједничком пројекту архитеката Александра Дерока и Богдана Несторовића је и отпочела изградња храма.

Крајем треће деценије, јавила се тежња да Београд добије и престону *Цркву Св. Марка*. Захтев ужег конкурса расписаног 1930. године на коме је учествовао Александар Дероко био је „старовизантијски слободан” стил, при чему је црквене управа додала да спољни изглед треба да буде што сличнији Грачаници.

Мишљења и критике великог дела стручне јавности када су у питању сакрални објекти у међуратном Београду исказане су путем дневних новина и стручних часописа и представљају важну карику за расветљавање токова српске међуратне архитектуре. Улога Александра Дерока сагледала би се не само кроз поменућу полемику и архитектонске одлике Дерокових пројеката Храма Светог Саве и Цркве Светог Марка, већ и кроз утицај других фактора, попут Другог међународног византолошког конгреса у одржаног 1927 године Београду. Тиме би се исказала тежња за целовитим сагледавањем важног питања односа националног стила и модерне архитектуре, које је пресудно за разумевање међуратне, а последично и српске савремене архитектуре.

Стамбени објекти

Део би се односио на бројне изведене и неизведене пројекте стамбених зграда и вила архитекте Александра Дерока: *Гаража са станом на спрату у Илинчићевој 3 у Београду (1926), Зграда пуковника Елезовића у Његошевој 26 у Београду 1927–(1928), Кућа П. Маринковића у Суворовској 16 у Београду (1929), Кућа на углу Јованове 79 и Достејеве улице у Београду (1929), Кућа у Врњачкој Бањи (1930), Кућа адвоката Обрада Симића у Улици бањичких жртава 5а (1931), Кућа за домара Улици бањичких жртава 5а (1931), Кућа сликара М. Милуновића на Сењаку (око 1935, нереализовани пројекат), Сопствена кућа у улици Јована Денића 3 у Београду (1936), Вила адвоката Стакића у Улици Бранка Ђоновића 2 у Београду (1937) и др.*

Дерокови стамбени објекти настали у трећој и четвртој деценији XX века представљају реинтерпретацију српског националног стила (*зграда пуковника Елезовића у Његошевој 26 у Београду 1927–1928*) и регионализма варошких кућа на јадранском приморју (*вила адвоката Стакића у Улици Бранка Ђоновића 2 у Београду из 1937*),

односно старих балканских варошких и сеоских кућа (*Сопствена кућа у улици Јована Денића 3 у Београду 1936*). Применом савремених методолошких образаца проучили би се утицаји, стилске особености али и важно питање утицаја Дерокових научних истраживања и изречених ставова на његову градитељску праксу. Тиме ће се указати на изворе креативне синтезе Дероковог модерног архитектонског израза и традиционалних градитељских мотива које је примењивао.

Надгробне капеле и споменици

Део би се односио на анализу и вредновање архитектуре надгробних капела и споменика које је извео Александар Дероко, већ и на стилске и формалне изворе које се могу пронаћи у Дероковом изучавању народне и средњовековне уметности.

Архитект Дероко је извео два породична маузолеја на Новом гробљу у Београду. Капелу Живка Барловца је пројектовао 1929. године у сарадњи са архитектом Петром Поповићем. Поред традиционалне квадратне основе са полукружном апсидом насупрот улаза и духа готике који се уочава у лакоћи којом се масе уздижу потпомогнуте преломљеним луцима, овај маузолеј је добар пример за разумевање Дероковог архитектонског метода јер га краси архитектонска пластика прожета фунералним симболима који су директни цитати са српских средњовековних споменика.

Капела породице генерала Миливоја Николајевића настала је 1938. године. Велики лучни отвори на три стране завршени троугластим забатом дају овом маузолеју форму балдахина. Релјеф голубица са виновом лозом евхаристичког је значења и подсећа на рајске ливаде. Има корене у старохришћанској уметности, али се могао видети и на старим српским народним надгробним споменицима. Дероко је исти мотив забележио на споменику војника Миломира из Западне Мораве (*А. Дероко, „Народски надгробни споменици,“ 1938*), па се може претпоставити да га је одатле пренео на маузолеј генерала Николајевића.

Поред наведених капела у у овом делу би се проучили: Надгробни споменик породице Кићевац на Новом гробљу у Београду (1934), Спомен турбе Османа Ђикића у Мостару (1934), Надгробни споменик П. Денића на Новом гробљу у Београду (1939).

Комплекс манастира Жиче 1935–1940

Током међуратног периода долази до замаха у заштити и рестаурацији средњовековних споменика. У овом делу рада фокус би био на Дероковом доприносу на пољу изучавања и заштите споменика. Архитекти Момир Коруновић и Александар Дероко у периоду 1935-1940 године радили су на доградњи комплекса манастира Жиче како би се манастир поново нашао унутар зидова. Комплексу су том приликом додати нови објекти које је пројектовао Дероко (*Епископски конак, Црква Светог Саве, трпезарија и звоник*) односно Момир Коруновић (*пαραклис посвећен Рођењу Светог Јована на спрату улазне куле, трем са чесмом и богојављенска чесму*).

Црквена архитектура

О стремљењима међуратне српске архитектуре у домену сакралног градитељства би било речи и у претходним деловима рада који су се односили на расправу о националном стилу у архитектури и изградњу комплекса манастира Жиче.

Пројекти Александра Дерока у домену црквене архитектуре издвајају се јер своје узорне имају и у ранохришћанској архитектури попут Црква Св. Саве у Сплиту, нереализованом конкурсном раду из 1935. године који је искористио за Цркву Св. Преображења у Новом Сарајеву (1939-1940). Поред тога Дероко је израдио бројне нереализоване пројекте и скице за сеоске цркве предвиђене за изградњу са најскромнијим средствима. На једном броју ових радова истичу се различити типови звоника. Такође би се свеобухватној анализи подвргли и његови нереализовани пројекти за монументалну Цркву Св. Тројице у Краљеву (1939) и изразито савремено решење за Цркву у Белом Манастиру (1939).

Јавне институције

Четврту деценију XX века у српској архитектури делом је обележио експресионистички ток који је у Дероковом делу присутан у већ поменутом пројекту за Цркву у Белом Манастиру (1939), а врхунац је достигао у Згради Интерната студената Теолошког факултета у Београду (1939-1940) који је пројектовао са архитектом Петром Анагностијем и конкурсном раду за Филозофски факултет у истом граду (1940). У

оквиру Дероковог архитектонског опуса била би размотрена компаративна анализа архитектуре експресионизма у српској архитектури.

ТРЕЋИ ПЕРИОД: 1941-1960

Простори памћења – Смедерево, Сарајево и Газиместан

Александар Дероко је током окупације учествовао у обнови града Смедерева које је већим делом разорено у експлозији муниције 5.6.1941. године. Радећи на обнови пострадалог града, Дероко је подигао Спомен костурницу са звонаром (1942), неколико стамбених објеката, хотел и основну школу (1943). Стилски гледано, архитекта Дероко је желео да новосаграђене објекте уклопи у затечени стамбени фонд дајући им карактеристичне четвороводне кровове, тремове и лучно завршене отворе. Из таквог обрасца, савременом експресионистичком архитектонском формом издваја се зграда хотела (данас Музеј града).

У истом контексту ће се анализирати и Спомен капела и костурница посвећена Сарајевским атентаторима на Кошевском гробљу у Сарајеву (1939), Спомен кула косовским јунацима на Газиместану (1952-1953) и Надгробни споменик Јована Дучића, Требиње (пројекат 1960) са освртом на проблематизацију питања простора сећања у архитектури.

ЧЕТВРТИ ПЕРИОД: 1961–1984

Завршни период архитектонског опуса Александра Дерока везан је за малобројне пројекте, од којих треба издвојити адаптацију зграде Народног музеја у Београду коју је обавио 1964-1966 године заједно са архитектама Петром Анагностијем и Зораном Петровићем. Из истог периода је пројекат пренамене Храма Светог Саве у Београду у Музеј Српске православне цркве и зграду радио телевизије. У последњем наглашеном конкурсном раду Делијске чесме у Кнез Михаиловој улици у Београду из 1984. године пажљиво је реинтерпретирао изглед старе чесме.

ЗАКЉУЧАК

У завршном поглављу ће се изнети закључна разматрања и сумирати основне претпоставке изнете у претходним деловима докторске дисертације.

ПРИЛОЗИ

Списак и порекло илустрација

Списак скраћеница

Извори

Литература

ОДАБРАНА БИБЛИОГРАФИЈА АЛЕКСАНДРА ДЕРОКА

Дероко, Александар. „Три манастира средњовековног Раса,“ *Мисао* 10, св. 6 (16. новембар 1922): 1673-1686

Дероко, Александар. „Ексонартекси Жиче и Сопоћана,“ *Покрет*. Год. 1, бр.15 (10. мај 1924): 244-245

Дероко, Александар. „Пре толиких столећа,“ *Време*. 6,7,8. јануар 1926, 8

Дероко, Александар. „Изложбе наших византиских уметничких дела,“ *Политика* бр. 6812, 12. април 1927, 3

Дероко, Александар. „Ниски трансепт немањинске базилике,“ *Српски књижевни гласник* 24 (1928), 615-618

Дероко, Александар. „Златно доба старе српске архитектуре,“ *Рашка* 1 (1929): 20-27

Дероко, Александар. „Монуменална архитектура немањинска,“ *Време*. 6,7,8,9. јануар 1929. Стр. 23

Дероко, Александар. „Немањина црква Свете Богородице у Бистрици,“ *Гласник Скопског научног друштва* 5, Одељење друштвених наука 2 (1929): 305-308

Дероко, Александар. „Српски споменици у околини Скадра,“ *Српски књижевни гласник* 28, (Септембар-децембар 1929), Стр. 32-35

Дероко, Александар. „У Бодиновој престоници,“ *Старинар*. 3. серија, књ. 5 (за 1928, 1929 и 1930): 128-151

Дероко, Александар. „Кости српских краљева у муљу Бојане,“ *Време*. Год.10, бр. 2911, 2. фебруар 1930, 1

Дероко, Александар. „Црква Св. Апостола Петра у Бијеломе Пољу,“ *Гласник Скопског научног друштва* 7-8, Одељење друштвених наука, 3-4 (1930): 141-146

Дероко, Александар. „Београдска тврђава као парк,“ *Српски књижевни гласник* 33 (1931): 307-309

Дероко, Александар. „Југословенски пентеон - или вашариште,“ *Српски књижевни гласник* 33 (1931): 386-388

Дероко, Александар. „Каталог наших архитектонских старина,“ *Српски књижевни гласник* 35 (1932): 388-391

Дероко, Александар. „Питање за које се још није нашло срећно решење: Како треба да изгледа будући монументални храм Светога Саве? Мишљење арх. г. Александра

Дерока, доцента Универзитета за Византиску и Стару српску архитектуру,“ *Време*, 10.2.1932, 2.

Дероко, Александар. „Морача,“ *Старинар*, 3. серија, књ. 7. (1932): 9-14

Дероко, Александар. „Црква Св. Николе код Баљевца,“ *Старинар*, 3. серија, књ. 7. (1932): 36 -39

Дероко, Александар. „Први монументални храм Београда,“ *Српски књижевни гласник* XXXVII (1932): 630-631.

Дероко, Александар. „На светим водама Лима,“ *Гласник Скопског научног друштва* 11, Одељење друштвених наука 5 (1932): 121-136

Дероко, Александар. „Стара Југословенска уметност,“ *Војни весник*. Год. 12, бр. 10 (октобар 1932): 323-324

Derocco Aleksandar, „Crkva sv. Đorđa u Podgorici,“ *Narodna starina* 11 (1932): 208-211

Дероко, Александар. „Храм Св. Саве,“ *Време*, 6.1.1933.

Дероко, Александар. „Матејча,“ *Старинар*, 3. серија, књ. 8, 9. (1933-1934): 84-89

Дероко, Александар. „Црква манастира Дечана,“ *Гласник Скопског научног друштва* 12, Одељење друштвених наука 6 (1933): 135-146

Дероко, Александар. „Народно неимарство (балкон-клупа и ограда-клупа у Рашком крају),“ *Гласник Скопског научног друштва* 13, Одељење друштвених наука 7 (1934): 185-188

Дероко, Александар. „Неколико црквица приморског типа,“ *Гласник Скопског научног друштва* 14, Одељење друштвених наука (1935): 213-216.

Дероко, Александар. „Старе наше тврђаве,“ *Уметнички преглед* 2 (новембар, 1937): 39-41

Дероко, Александар. „О естетском критеријуму у старом нашем неимарству,“ *XX век*. Год. 1, бр. 1 (јануар, 1938): 13-17

Дероко, Александар. „Естетика куће у пољу,“ *Уметнички преглед* 5 (фебруар, 1938): 142-143

Дероко, Александар. „Народски надгробни споменици,“ *Гласник скопског научног друштва* 19, Одељење друштвених наука 11 (1938): 211-214.

Дероко, Александар. „Исток, запад и ми,“ *Уметнички преглед* 13 (децембар, 1938): 396-398

Дероко, Александар. „Костурница код манастира Жиче,“ *Старинар*, 3. серија, књ. 14 (1939): 105-108

Дероко, Александар. „Наша фолклорна архитектура,“ *Уметнички преглед*. 1-2 (јануар-фебруар 1940): 72-79

Дероко, Александар. „Капци на прозорима и ћепенцима,“ *Гласник Скопског научног друштва* 21, Одељење друштвених наука 12 (1940): 119-122

Дероко, Александар. „Са старе београдске Јалије,“ *Зборник Филозофског факултета* 1 (1948): 309-341.

Дероко, Александар. „О естетици народног неимарства,“ *Уметност* 1 (1949): 49-51

Дероко, Александар. *Средњовековни градови у Србији, Црној Гори и Македонији*. Београд: Просвета, 1950.

Дероко, Александар. „О конзервацији наших средњовековних градова,“ *Зборник заштите споменика културе* 1 (1950): 30 -34.

Дероко, Александар, Светозар Радојичић. „Откопавање Царичина града 1947. године,“ *Старинар*. Нова серија, књ. 1 (1950):119-140.

Дероко, Александар. Св. Радојичић, Византиски старине у Јабланици и Пустој Реци, *Старинар*. Нова серија, књ. 1 (1950): 175 -181

Дероко, Александар, Иван Здравковић. „Старе цркве код Лепенца, Мелентије и Сталаћа,“ *Старинар*. Нова серија, књ. 1 (1950): 223-228

Дероко, Александар. *Средњовековни градови у Србији*. Београд: Народни универзитет, 1951.

Дероко, Александар. „Смедеревски град,“ *Старинар*. Нова серија, књ. 2 (1951): 59-98

Дероко, Александар. „Покућанство у старој српској сељачкој кући,“ *Зборник радова Архитектонског факултета*. Београд: Научна књига, 1951-1952, 51-63

Дероко, Александар. „Један наслон у Подунављу,“ *Гласник Етнографског института САН* 1, св. 1-2 (1952): 503-505

Дероко, Александар. *Монуменална и декоративна архитектура у средњовековној Србији*. Београд: Научна књига, 1953.

Дероко, Александар. „Средњовековни градови, Археолошки споменици и налазишта у Србији,“ *Грађа*, књ.9, Археолошки институт, књ. 2 (1953): 35 -37

Дероко, Александар. „Заштита сеоских и градских насеља од изванредне вредности - као споменика културе“ *Гласник Етнографског института САН* 2-3 (1953 - 1954): 947-951

Дероко, Александар. „Главе димњака у нашој народној архитектури,“ *Зборник*

Етнографског музеја у Београду: 1901-1951. Београд: Научна књига, 1953, 32-38.

Дероко, Александар. „Стара варошка кућа у Србији, Космету и Македонији, у поређењу са кућом у Солуну, Цариграду и Малој Азији,“ *Гласник Етнографског института Српске академије наука* 2-3 (1953-1954): 407-412.

Дероко, Александар. „Лепота наше сељачке куће,“ *Јутро* 10 (1954): 12-14.

Дероко, Александар, Слободан Ненадовић, „Смедеревски град: испитивања 1956. године,“ *Старинар*, Нова серија, књ. 7-8 (1956-1957): 181-194

Дероко, Александар, Слободан Ненадовић, „Смедеревски град - археолошка испитивања 1956. године,“ *Гласник САН* 8, св. 2 (1957): 201-202

Дероко, Александар, Иван Здравковић, „Заштита остатака дворца деспота Ђурђа у Смедеревском граду,“ *Зборник заштите споменика културе* 9 (1958): 49-78

Дероко, Александар. „Корени старе народне архитектуре у Босни и Херцеговини,“ *Корен*. 5-6-7 (1958): 99-104

Дероко, Александар. *Архитектура старог века.* Београд: Научна књига, 1962.

Дероко, Александар. „Најстарије средњовековно ватрено оружје у нашој земљи,“ *Гласник САНУ* 12, св. 2 (јули-децембар 1960): 208-213

Дероко, Александар. „Најстарије ватрено оружје у средњовековној Србији,“ *Глас САНУ*. 246, Одељење друштвених наука, књ. 9 (1961), Стр. 15-40

Дероко, Александар. „Из средњовековне материјалне културе,“ *Гласник САНУ* 13, св. 2, (јули-децембар 1961): 104-107

Дероко, Александар. *Из материјалне културе прошлости: етнографске белешке.* Београд: Научно дело, 1963.

Дероко, Александар. *Фолклорна архитектура у Југославији.* Београд: Научна књига, 1964.

Дероко, Александар. *Средњовековни градови на Дунаву.* Београд: Туристичка штампа, 1964.

Дероко, Александар. *Народна архитектура I: споменици архитектуре IX-XVIII века у Југославији.* Београд: Грађевинска књига, 1964.

Дероко, Александар. *Са старим неимарима: средњовековни манастири у Србији, Црној Гори и Македонији.* Београд: Туристичка штампа, 1967.

Дероко, Александар. *Народно неимарство I: стара сеоска кућа.* Београд: САНУ, 1968.

Дероко, Александар. *Народно неимарство II: стара варошка кућа.* Београд: САНУ, 1968.

Дероко, Александар. „Реч-две о средњовековним градовима,“ у: Иван Здравковић. *Средњовековни градови у Србији*. Београд: Туристичка штампа, 1970. Стр. 5-9

Дероко, Александар. „Београд на сусрету два века,“ у: Ђоковић, Милан (ур.). *Београд у сећањима 1900 – 1918*. Београд: Српски књижевна задруга, 1977. Стр. 9-42.

Дероко, Александар. „Наставак радова на зидању цркве Светог Саве,“ *Годишњак града Београда* 32 (1985): 193-198

Дероко, Александар. „Нека фамилијарна сећања и понешто још из старих писама,“ у: Сремац, Стеван. *Бал у Елемиру*. Београд: Српска књижевна задруга, 1979, 47-64.

Дероко, Александар. „Сећања,“ *Урбанизам Београда*. Год. 14, бр. 66-67 (1982): 82-85

Дероко, Александар. *А ондак је летијо јероплан над Београдом*. Београд: Народна књига, 1983.

Дероко, Александар. *Мангуплуци око Калимегдана*. Београд: М. Димић, М. Драмичанин, 1987.

Дероко, Александар. *Успомене Београђанина*. Београд: Српска књижевна задруга, 2000.

Здравковић Иван, Александар Дероко, „Конзерваторско-испитивачки радови у Малом граду Смедеревске тврђаве 1958 године,“ *Зборник заштите споменика културе* 10 (1959): 137-148.

ЛИТЕРАТУРА:

Анагности, Петар. „Сећања“, у: Бранковић, Зоран (ур.). *Руси без Русије: српски Руси*. Београд: Дунај; Беоцин: Ефект, 1994, 302-320.

Arijes, Filip. *Eseji o istoriji smrti na zapadu: od srednjeg veka do naših dana*, Beograd: Rad, 1989.

Barral i Altet, Xavier. *Protiv Romanike? Esej o pronađenoj prošlosti*. Zagreb: Institut za povijest umjetnosti, 2009.

Беговић, Сима. „Професори и академици у логору на Бањици“ у: Митровић, Андреј (гл. ур.). *Универзитет у Београду 1838-1988: зборник радова*. Београд: Универзитет у Београду; Савремена администрација, 1988, 241-261.

Blagojević, Ljiljana. *Moderna kuća u Beogradu (1920-1941)*. Beograd: Zadužbina Andrejević, 2000.

Blagojević, Ljiljana. *Modernism in Serbia: The Elusive Margins of Belgrade Architecture 1919 - 1941*. Cambridge, Mass.; London: MIT Press, 2003.

Богдановић, Богдан. „Александар Дероко“, у: *Уметници академици 1968-1978*. Београд: Српска академија наука и уметности, 1981, 205-217.

Vogunović, Slobodan - Giša. *Arhitektonska enciklopedija Beograda XIX i XX veka I-III*. Beograd: Beogradska knjiga, 2005.

Борисављевић, Милутин. *Златни пресек и други есеји*. Београд: Српска књижевна задруга, 1998.

Бошковић, Ђурђе. „Проблем Светосавског храма“. *СКГ XXXV* (1932): 368 - 371.

Бошковић, Ђурђе. „Црква Св. Марка у Београду као карикатура Грачанице“. *СКГ XXXVI* (1932): 302 - 304.

Бошковић, Ђурђе. „Црква Св. Марка и Светосавски храм“, *СКГ XXXIX* (1933): 73-75.

Брдар, Милан (ур.). *Ново гробље у Београду: отворено сведочанство историје: поводом 125 година од оснивања*. Београд: ЈКП Погребне услуге, 2011.

Bullen, J. B. *Byzantium Rediscovered*. London; New York: Phaidon, 2006.

Bucci, Alessandro, Luigi Mollo (eds.). *Regional Architecture in the Mediterranean Area*. Firenze: Alinea, c2010.

Вранић-Игњачевић, Марија, Драгана Столић и Дубравка Милошевић (прир). *Легенде Београдског универзитета: Михаило Петровић-Алас, Аница Савић-Ребац, Александар Ђ. Костић, Александар Дероко. Зборник предавања одржаних у Универзитетској библиотеци у периоду 2002-2004*. Београд: Универзитетска библиотека "Светозар Марковић", 2005.

Вранић-Игњачевић, Марија, Дубравка Милошевић. *Александар Дероко: 1894-1988: каталог изложбе*, Београд: Универзитетска библиотека „Светозар Марковић“, 2004.

Вранић-Игњачевић, Марија, Драгана Столић и Дубравка Милошевић(прир). *Легенде Београдског универзитета: Михаило Петровић-Алас, Аница Савић-Ребац, Александар Ђ. Костић, Александар Дероко. Зборник предавања одржаних у Универзитетској библиотеци у периоду 2002-2004*. Београд: Универзитетска библиотека "Светозар Марковић," 2005.

Вујовић, Бранко. *Српске цркве и манастири Београда*. Београд: Музеј Патријаршије, 1995.

Вучетић Младеновић, Радина. *Европа на Калемегдану: „Цвијета Зузорић“ и културни живот Београда 1918-1941*. Београд : Институт за новију историју Србије, 2003.

Giedion, Sigfried. *Prostor, vreme i arhitektura*. Beograd: Građevinska knjiga, 2012.

Голубовић, Рајко. „Родослов породице Дероко,“ *Годишњак за друштвену историју*. год. 9, св. 1-3 (2002), 239-255.

Дамјановић, Тања. „Два храма за две конфесије: трагање за модерно-византијским,“ *Наслеђе* VI (2005): 77-84.

Dević, Nenad. „Smederevski okrug u prolece 1941. godine,“ *Istorija 20. veka* 1 (2011): 127-139.

Димић, Љубодраг. *Културна политика у Краљевини Југославији 1918-1941. Књ. I-III*. Београд: Стубови културе, 1996-1997.

Ђурђевић, Марина. *Петар и Бранко Крстић*. Београд: РЗЗЗСК, 1996.

Ђурђевић, Марина. „Прилог проучавању живота и дела архитекте Петра Димитријевића Анагностија,“ *Годишњак града Београда XLVII-XLVIII* (2000-20001): 239-251.

Ђурић-Замоло, Дивна, Небојша Богуновић. *Београд са старих фотографија. Belgrade on old photographs*. Београд: Туристичка штампа, 1984.

Ђурић-Замоло, Дивна. *Градитељи Београда 1815-1914*, Београд: Музеј града, 2011.

Здравковић, Иван. „Виле на Топчидерском брду и Дедињу,“ *Уметнички преглед*. Год. II, бр. 7 (јул 1939): 198-201.

Zevi, Bruno. *Koncept za kontraistoriju arhitekture*. Beograd: Centar VAM; Kruševac: Narodna biblioteka, 2007.

Ignjatović, Aleksandar. *Jugoslovenstvo u arhitekturi 1904–1941*. Beograd: Građevinska knjiga, 2007.

Игњатовић, Александар. „Између жезла и кључа: Национални идентитет и архитектонско наслеђе Београда и Србије у XIX и првој половини XX века,“ *Наслеђе* IX (2008): 51-73.

Јовановић, Зоран М. *Александар Дероко*. Београд: Републички завод за заштиту споменика културе; Друштво конзерватора Србије, 1991.

Jovanović Zoran, M. „Aleksandar Deroko,“ *Moment* 23/24 (1991): 140-144.

Јовановић, Зоран М. „Размишљање о путевима српског националног стила на примеру градитељства Александра Дерока (Ниш-Београд)”. *Лесковачки зборник XXXVII* (1997): 93-98.

Jovanović, Miodrag. „Između tradicije i moderne,“ *Peristil* god. XXXII, br. 31-32 (1988/89): 27-30.

Јовановић, Миодраг. „Француски архитект Експер и ‘ар деко’ у Београду.“ *Наслеђе* III (2001): 67-83.

Јовановић, Миодраг. *Српско црквено градитељство и сликарство новијег доба*. Београд: Завод за уџбенике, 2007.

Јовановић, Миодраг. *Храм Светог Саве у Београду*. Београд: Задужбина Илије М. Коларца, 2007.

Кадиевић, Александар. "Elementi ekspresionizma u srpskoj arhitekturi između dva svetska rata," *Moment* 17 (1990): 90-100.

Кадиевић, Александар. „Рад архитекте Момира Коруновића у заштити споменика културе,” *Глас Друштва конзерватора Србије* 16 (1992): 182-187.

Кадиевић, Александар. „Прилог проучавању дела архитекте Николе Краснова у Југославији (1922–1939),” *Саопштења Републичког завода за заштиту споменика културе СР Србије XXVI* (1994): 181-192.

Кадиевић, Александар. „Архитекти научници у новијој српској архитектури,” *Флогистон II* (1995): 131-139.

Кадиевић, Александар. *Момир Коруновић*. Београд: Републички завод за заштиту споменика културе, 1996.

Кадиевић, Александар. „Архитектура и урбанизам у Србији од 1854. до 1904. године,” у: Подгорац, Тодор. (ур.). *Наука и техника у Србији друге половине XIX века: 1854-1904*. Крагујевац: Универзитет, 1998, 263-284.

Кадиевић, Александар. „Прилог проучавању архитектуре цркве Светог Марка на београдском Ташмајдану,” *Наслеђе I* (1997): 75-80.

Кадиевић, Александар. „Балканско градитељско наслеђе као инспирација српских неимара двадесетог века,” *Новопазарски зборник* 21 (1997): 75-91.

Кадиевић, Александар. „Рад Николаја Краснова у Министарству грађевина Краљевине СХС/Југославије у Београду од 1922-1939. године. *Годишњак града Београда XLIV* (1997): 221-255.

Кадиевић, Александар. „Градитељска делатност Александра Дерока и Момира Коруновића у Жичи између два светска рата,” у: Суботић, Гојко (ур.). *Манастир Жича: зборник радова*. Краљево: Народни музеј; Завод за заштиту споменика културе, 2000, 341-356.

Кадиевић, Александар. „ Два тока српског архитектонског ар-нувоа : интернационални и национални – Two Courses of the Serbian Architectural Art Nouveau : International and National,” *Наслеђе V* (2004): 53-70.

Кадиевић, Александар. „Евокације и парафразе византијског градитељства у српској архитектури од 1918. до 1941. године,” у: Ракоција, Миша (ур.). *Ниш и Византија: зборник радова II*. Ниш: Скупштина града; Просвета, 2004, 382-394.

Кадијевић, Александар. „Истористичке основе неовизантијске архитектуре у XIX веку,“ у: Ракоција, Миша (ур.). *Ниш и Византија: зборник радова* III. Ниш: Град Ниш; Просвета, 2005. 383-396.

Кадијевић, Александар. *Естетика архитектуре академизма (XIX - XX век)*. Београд: Грађевинска књига, 2005.

Кадијевић, Александар. *Један век тражења националног стила у српској архитектури: средина XIX - средина XX века*. Београд: Грађевинска књига, 2007.

Кадијевић, Александар. *Архитектура и дух времена*. Београд: Грађевинска књига, 2010.

Кадијевић, Александар. „Три схватања историјског духа времена у архитектури,“ у: Стевовић, Иван (ур.). *Суцјекта: зборник радова поводом четрдесет година Института за историју уметности Филозофског факултета Универзитета у Београду - Collection of Papers Dedicated to the 40th Anniversary of the Institute for Art History, Faculty of Philosophy, University of Belgrade*. Београд: Filozofski fakultet, 2012, 531-540.

Кадијевић, Александар. „Градитељска делатност Петра Ј. Поповића у југоисточној Србији: (1908-1930),“ *Зборник Матице српске за ликовне уметности* 40 (2012): 225-240.

Кадијевић, Александар. „Експресионизам у београдској архитектури (1918-1841),“ *Наслеђе* XIII (2012): 59-77.

Касалица, Владислав. „Једно градитељско дело Александра Дерока у Смедереву,“ *Гласник Друштва конзерватора Србије* 13 (1989): 132-133.

Кашанин, Милан. *Уметничке критике*. Београд: Култура 1968.

Којић, Бранислав. *Друштвени услови развоја архитектонске струке у Београду 1920-1940 године*. Београд: Српска академија наука и уметности, 1979.

Кораћ, Војислав, Марица Шупут. *Архитектура византијског света*, Београд: Народна књига-Алфа: Византолошки институт Српске академије наука и уметности: Филозофски факултет, 1998.

Kostof, Spiro. *Arhitekta: profesija kroz istoriju*. Београд: Грађевинска књига, 2007.

Krautheimer, Richard. *Early Christian and Byzantine Architecture*. New Haven (etc.): Yale University Press, c. 1986.

Kulterman, Udo. *Savremena arhitektura*. Novi Sad: Bratstvo jedinstvo, 1971.

Kuljić, Todor. *Kultura sećanja: teorijska objašnjenja upotrebe prošlosti*. Београд: Čigoja štampa, 2006.

Лакер, Волтер. *Историја Европе: 1945-1992*. Београд: Clio, 1999.

Макуљевић, Ненад. *Уметност и национална идеја у XIX веку: систем европске и српске визуелне културе у служби нације*. Београд: Завод за уџбенике и наставна средства, 2006.

Макуљевић, Ненад. *Црквена уметност у Краљевини Србији: (1882-1914)*. Београд: Филозофски факултет, Катедра за историју уметности новог века, 2007.

Mačuljević, Nenad. “Inventing and Changing the Canon and Constitution of Serbian National Identity in the Nineteenth Century,“ у: Стевовић, Иван (ур.). *Суцјекта: зборник радова поводом четрдесет година Института за историју уметности Филозофског факултета Универзитета у Београду - Collection of Papers Dedicated to the 40th Anniversary of the Institute for Art History, Faculty of Philosophy, University of Belgrade*. Београд: Filozofski fakultet, 2012, 505-517.

Mango, Cyril. *Byzantine Architecture*. New York: Harry N. Abrams, 1976.

- Mallgrave, Harry Francis. *Modern Architectural Theory: A Historical Survey, 1673-1968*. Cambridge (etc.): Cambridge University Press, 2005.
- Mamford, Luis, *Kultura gradova*. Novi Sad: Mediterran publishing, 2010.
- Maneвић, Zoran. *Pojava moderne arhitekture u Srbiji*. Doktorska disertacija. Univerzitet u Beogradu, Filozofski fakultet, 1979.
- Maneвић, Zoran. Jučerašnje graditeljstvo I, Urbanizam Beograda 53-54, Prilog 9 (1979): I-XXXI.
- Маневић, Зоран. „Београдска архитектонска школа,“ у: Митровић, Андреј (гл. ур.). *Универзитет у Београду 1838-1988: зборник радова*. Београд: Универзитет у Београду; Савремена администрација, 1988, 619-628.
- Маневић, Зоран. *Романтична архитектура: Коруновић, Митровић, Ђокић*. Београд: Институт за историју уметности, 1990.
- Maneвић, Zoran. “Art Deco and National Tendencies in Serbian Architecture 1875-1945,” *Journal of Decorative and Propaganda Arts* 17 (1990): 70-75.
- Маневић, Зоран. *Дероко*. Београд: Савез архитеката Србије, 1992.
- Маневић, Зоран, (ред.). *Лексикон неимара*. Београд: Грађевинска књига, 2008.
- Maroeвић, Ivo. “Utjecaj 19. stoljeća na razvitak arhitekture u 20. stoljeću,” *Peristil* god. XXXII, br. 31-32 (1988/89): 39-43.
- Медаковић, Дејан. „Александар Дероко,“ *Свеске Друштва историчара уметности СР Србије* год. XI, бр. 19 (1991): 1-5.
- Merenik, Lidija. *Ideološki modeli: srpsko slikarstvo 1945-1968*. Beograd: Beopilis; Remont, 2001.
- Merenik, Lidija. *Umetnost i vlast - srpsko slikarstvo 1945-1968*. Beograd: Fond “Vujičić kolekcija”; Univerzitet, Filozofski fakultet, 2010.
- Матичевић, Весна. „Уређење простора око Храма Светог Саве: развој урбанистичких идеја. *Годишњак града Београда XXXVII* (1990): 241-263.
- Милетић-Абрамовић, Љиљана. „Храм Св. Марка у Београду,“ у: Стојков, Борислав, Зоран Маневић, (ур.). *Традиција и савремено српско црквено градитељство*. Београд: Институт за архитектуру и урбанизам Србије, 1995.
- Милошевић, Предраг. *Архитектура у Краљевини Југославији: (Сарајево 1918-41)*. Србиње: Српско културно и просвјетно друштво „Просвјета“, 1997.
- Mitrović, Andrej. *Kultura i istorija*. Beograd: Arhipelag, 2008.
- Митровић, Андреј. *Ангажовано и лепо: уметност у раздобљу светских ратова (1914-1945)*. Београд: Завод за уџбенике, 2011.
- Митровић, Андреј. *Време нетрпеливих : политичка историја великих држава Европе 1919-1939*. Београд: Завод за уџбенике, 2012.
- Mladenović, Ivica, *Arhitektura i njeni privrženici*. Rijeka: Izdavački centar Rijeka, 1982.
- Мркић, Весна. „Покушај расветљавања улоге Александра Дерока у обнови Смедерева током Другог светског рата,“ *Гласник Друштва конзерватора Србије XXXIII* (2009): 157-163.
- McVey, Kathleen E. “The Domed Church as Microcosm: Literary Roots of an Architectural Symbol,” *Dumbarton Oaks Papers* 37 (1983): 91–121.
- Нешковић, Јован. „Александар Дероко (1894-1988),“ *Гласник Друштва конзерватора Србије* 13 (1989): 264-267.

Павловић, Доброслав. „Одлазак тројице најстаријих конзерватора,“ Гласник Друштва конзерватора Србије 13 (1989): 259-260.

Павловић, Стеван. *Историја Балкана: 1804-1945*. Београд: Clio, 2004.

Pantelić, Bratislav. “Nationalism and Architecture: The Creation of a National Style in Serbian Architecture and its Political Implications,” *Journal of the Society of Architectural Historians* No. 56, Vol. 1. (March 1997): 16-41.

Pevsner, Nikolaus. *Izvori moderne arhitekture i dizajna*. Београд: Грађевинска knjiga, 2005.

Perović, Miloš R. (прir.). *Antologija teorija arhitekture XX veka*. Београд: Грађевинска knjiga, 2009.

Петровић, Зоран Б. „Рођенданска честитка академику Александру Дероку,“ *Архитектура урбанизам* год. 13, бр. 73 (1975): 6-7.

Петровић, Зоран Б. „Александар Дероко (1894-1988),“ *Гласник Друштва конзерватора Србије* 13 (1989): 267-268.

Пешић, Бранко. *Спомен храм Св. Саве на Врачару у Београду 1895–1988*. Београд: Свети архијерејски синод СПЦ, 1988.

Popović, Ljiljana. *Aleksandar Deroko: slike i crteži. Likovna galerija Kulturnog centra Beograda 18.II-3.III 1980*. Београд: Kulturni centar, 1980.

Поповић, Радован (прir.). *Дероко и други о њему*, Београд: Туристичка штампа, 1984.

Radojčić, Svetozar. „Deroko Aleksandar,“ u: Mohorovičić, Andre (ur.). *Enciklopedija likovnih umjetnosti 2, D-Ini*. Zagreb: Leksikografski zavod FNRJ, 1962, 37.

Ристовић, Милан (прir.). *Приватни живот код Срба у 20. веку*. Београд: Clio, 2007.

Робертс, Џон. *Европа 1880-1945*. Београд: Clio, 2002.

Rodley, Lyn. *Byzantine Art and Architecture: an Introduction*. Cambridge: Cambridge University Press, 1996.

Rozić, Vladimir. *Likovna kritika u Beogradu između dva svetska rata (1918-1941)*. Београд: Jugoslavija, 1983.

Срејић, Данијела. „Архитектура Смедерева од 1918. до 1945. године,“ *Смедеревски зборник* 2 (2009): 121-144.

Стевовић, Иван. „Александар Дероко,“ у: *Српски биографски речник*, књ.3. Нови Сад, 2007, 167.

Сремац, Стеван. *Бал у Елемиру: истинит догађај: епос у десет песама*. Београд: Српска књижевна задруга, 1979.

Столић, Ана, Ненад Макуљевић (прir.). *Приватни живот код Срба у деветнаестом веку: од краја осамнаестог века до почетка Првог светског рата*. Београд: Clio, 2006.

Scully, Vincent. *Modern Architecture and Other Essays*. Princeton (etc.): Princeton University Press, 2003.

Tournikiotis, Panayotis. *The Historiography of Modern Architecture*. Cambridge (Mass.); London: MIT Press, 1999.

Ćurčić, Slobodan. *Architecture in the Balkans from Diocletian to Süleyman the Magnificent*. New Haven (etc.): Yale University Press, c. 2010.

Umbach, Maiken, Bernd-Rüdiger Hüppauf (eds.). *Vernacular Modernism: Heimat, Globalization, And the Built Environment*. edited by Stanford: Stanford University Press, 2005.

Foster, Hall (ed.). *The Anti-Aesthetic Essays on Postmodern Culture*. Port Townsend: Bay Press, 1983.

Foster, Hal. *Dizajn i zločin (i druge polemike)*. Zagreb: V.B.Z., 2006.

Frampton, Kenneth. "Prospects for a Critical Regionalism," *Perspecta: The Yale Architectural Journal* 20 (1984): 148-162.

Frempton, Kenet. *Moderna arhitektura: kritička istorija*. Beograd: Orion art, 2004.

Freely, John, Ahmet S. Çakmak. *Byzantine Monuments of Istanbul*. Cambridge: Cambridge University Press, c. 2004.

Herrle, Peter, Erik Wegerhoff (eds.). *Architecture and Identity*. Berlin: Lit, 2008.

Hičkok, Henri Rasel, Filip Džonson. *Internacionalni stil*. Beograd: Građevinska knjiga, 2008.

Canizaro, Vincent B. (ed.). *Architectural Regionalism: Collected Writings on Place, Identity, Modernity, and Tradition*. New York: Princeton Architectural Press, c 2007.

Церанић, Милица. „Неовизантијски елементи у архитектури Храма Светог Саве на Врачару,“ у: Ракоција, Миша (ур.). *Ниш и Византија: зборник радова III*. Ниш: Град Ниш; Просвета, 2005, 397-412.

Colquhoun, Alan. *Essays in Architectural Criticism: Modern Architecture and Historical Change*. Cambridge, Mass.; London: MIT Press, 1981.

Curtis, William J. R. "Towards an Authentic Regionalism," *MIMAR: Architecture in Development* 19 (January-March 1986): 24-31.

Curtis, William J.R. *Modern Architecture since 1900*. Oxford: Phaidon Press, 1987.

Чанак-Медић, Милка. „Александар Дероко (1894-1988),“ *Гласник Друштва конзерватора Србије* 13 (1989): 268-269.

Чупић, Симона. *Теме и идеје модерног: српско сликарство 1900-1941*. Нови Сад: Галерија Матице српске, 2009.

Чупић, Симона. *Грађански модернизам и популарна култура: епизоде модног, помодног и модерног (1918-1941)*. Нови Сад: Галерија Матице српске, 2011.

Џалто, Давор. „Преображењска црква у Новом Сарајеву архитекте Александра Дерока (прилог тумачењу и вредновању),“ *Новопазарски зборник* 26 (2002): 247-252.

Dženks, Čarls. *Jezik postmoderne arhitekture*. Beograd: "Vuk Karadžić", 1985.

Шипка-Ергелашев, Зорица. „Пера Ј. Поповић: живот и делатност,“ *Зборник за ликовне уметности Матице српске* 16 (1980): 159-202.

Шкаламера, Жељко. „Сецесија у архитектури Београда 1900-1914: прилог проучавању,“ *Зборник Матице српске за ликовне уметности* 3 (1967): 315-342.

Шкаламера Жељко. „Обнова “српског стила” у архитектури,“ *Зборник Матице српске за ликовне уметности* 5 (1969): 191-239.

Шкаламера Жељко. „Сецесија у српској архитектури,“ *Зборник Народног музеја* XII-2 (1985): 7-12.

Šorske, Karl E. *Fin-de-siècle u Beču: politika i kultura*. Beograd: Geopoetika, 1998.

Наставно-научном већу Филозофског факултета у Београду

„Реферат о квалификованости кандидата и подобности предложене теме за докторску дисертацију“

1. Основни подаци о кандидату и дисертацији: *Александра Илијевски* је рођена у Београду 11.10.1979. године. Завршила је студије историје уметности на Одељењу за историју уметности Филозофског факултета Универзитета у Београду са просечном оценом 8,60. Дипломирала на Семинару за историју архитектуре код ментора проф. др Александра Кадијевића са радом на тему „*Ђурђе Бошковић као савременик и тумач архитектуре Београда од 1918. до 1941. године*“ и просечном оценом 10. Током студија стручну праксу је обављала у Републичком заводу за заштиту споменика културе.

Године 2010/11. уписала је докторске студије на Одељењу за историју уметности Филозофског факултета Универзитета у Београду код ментора проф. др Александра Кадијевића. За примарну област стручног и научног рада одабрала је историју архитектуре новијег доба. Запослена је на Одељењу за историју уметности Филозофског факултета Универзитета у Београду као библиотекарка.

У априлу 2011. године учествовала је на Међународном научном симпозијуму *Простори памћења: архитектура, баштина уметност* - Spaces of memory: Architecture, Heritage, Art у организацији Филозофског факултета у Београду и Музеја примењене уметности у Београду са саопштењем на тему *Архитектура маузолеја на Новом гробљу у Београду*.

У новембру 2012. учествовала је на конференцији *Индустријско наслеђе - проблеми и могућности интегративне заштите, презентације и ревитализације* у организацији Завода за заштиту споменика културе града Београда са саопштењем на тему *Државна штампарија архитекте Драгише Брашована: значај архивских и хемеротечких извора за афирмацију и очување индустријског наслеђа*.

У јуну 2013. била је водитељ једнодневне стручне праксе *Кроз архитектуру Београда* (7.6.2013. године) на којој су учествовали студенти основних, мастер и докторских студија Филозофског и Архитектонског факултета у Београду, као и поједини из Новог Сада и Ниша. Практику су организовали Филозофски факултет у Београду, ДОКОМОМО Србија, Дистрикт 6 и Артис центар.

Има више радова у штампи, као и неколико објављених (међу њима један у домаћем научном часопису категорисаном са М51 и два из категорије М52). Позитивно су рецензирани као корисни и утемљени. Методолошки су чврсто постављени и подстицајни за даљи истраживачки рад. Вишеструко обогаћују тумачења тема којима су посвећени - архитектуре Земунског моста, Брашованове Државне штампарије, маузолеја на Новом гробљу, павиљона „Цвијета Зузорић" итд, што потврђује примарно кандидаткињино опредељење за градитељске токове међуратног доба. Део резултата успешно је изложила и на научним конференцијама.

2. Предмет и циљ дисертације: Тема дисертације је оригинална, значајна за развој науке, њену примену и развој научне мисли. По први пут се монографски исцрпно (уз уважавање претходних прилога) сагледава слојевити градитељски опус арх.Александра Дерока (1894-1988), од темељног значаја за развој струке у више области: пројектовању и грађењу објеката, научној историографији, публицистици, дневној критици, академској настави и конзерваторско-рестаураторској делатности. Циљ дисертације је заокруживање што потпуније слике о разнородним аспектима Дероковог градитељског рада, како би се он са историјске дистанце темељито контекстуализовао и критички валоризовао.

3. Опис садржаја (структуре по поглављима) дисертације: Тема *Архитектонски опус Александра Дерока* је обликована као монографска студија издељена на неколико поглавља (рашчлањених на одређени број унутрашњих подпоглавља). Назови поглавља гласе: „УВОДНА РАЗМАТРАЊА И ИСТОРИОГРАФИЈА", „ИЗВОРИ И ГРАЂА", „ПРВИ ПЕРИОД: 1894-1926", „ДРУГИ ПЕРИОД: 1926-1940", „ТРЕЋИ ПЕРИОД 1941-1960", „ЧЕТВРТИ ПЕРИОД: 1960–1984", „ЗАКЉУЧАК", „ПРИЛОЗИ (Списак и порекло илустрација, списак скраћеница, извори, литература)".

4. Основне хипотезе од којих ће се полазити у истраживању: Полазишне хипотезе и главне тезе су одрживе и утемељене – да је Дероко био међу водећим ствараоцима националног стила, темељни ауторитет на пољу академске и дневне критике, историографске и конзерваторске праксе. Посебно ће се осветлити његов допринос развијању фолклористичке гране националног стила. И друге тезе и хипотезе (попут драгоцене Дерокове улоге у развоју српског експресионизма) ће се потврдити током истраживања теме и писања рада.

5. Методе које ће се у истраживању применити: Примениће се монографски метод, својствен домаћој и светској традицији вредновања опуса знаменитих неимара. Уважиће се и критички вредновати сва претходна историографска тумачења Дероковог рада. Користиће се и најновија методолошка искуства на пољу друштвене историје архитектуре, теорије контекста, формалне и структуралне анализе објеката. Прва фаза рада ће обухватити прикупљање и тумачење мноштва архивских, хемеротечких извора и литературе релевантних за предмет истраживања. У исто време је предвиђен теренски рад који би се односио на изведене објекте Александра Дерока. Након таквог свеобухватног аналитичког истраживања, примениће се комплексна методолошка стратегија, која се због обимне архивске грађе и извора пре свега односи на синтетички критички метод и компарацију. Посматрану и анализирану микроцелину архитектонског опуса Александра Дерока истражили би применом комплексне савремене методолошке и теоријске апаратуре. Упоришта би била не само у савременој архитектонској теорији и историографији, већ и у историји уметности, студијама визуелне културе и сродним наукама и дисциплинама, чиме би се омогућило лакше сагледавање комплексне личности Дерока као архитекта, научног радника на пољу истраживања и заштите градитељског наслеђа, истраживача старина, педагога, сликара и књижевника у односу на генералне архитектонске трендове које је примењивао у архитектонској пракси. У складу са тако постављеним интердисциплинарним приступом би били дефинисани основни циљеви предмета истраживања и теоријски и методолошки аспекти докторске дисертације.

6. Очекивани резултати и научни допринос: Огледаће се у слојевитој и садржајној монографији, као незаобилазном извору за будуће генерације истраживача новије српске архитектонске културе. Очекује се да својом исцрпношћу, тачношћу и темељитошћу дисертација знатно употпуни досадашња истраживања Дероковог рада – како у фактографском, тако и у аналитичком погледу. Допринос дисертације развоју научног рада ће стога бити несумњиво опипљив, уколико се све најављено из образложења спроведе. Њоме ће се обогатити фонд расположивих монографских студија, без којих није могуће утемељити обухватне научне приручнике и синтезе.

7. Закључак: На основу анализе достављеног образложења, као и оцене досадашњег кандидаткињиног историографског рада, сматрамо да колегиница *Александра*

Илијевски испуњава потребне услове за рад на теми образложене докторске дисертације. Као стручњак са објављеним и припремљеним радовима, образложење је саставила прегледно и аргументовано. Следећи методолошка искуства генерација историографских претходника, рад на оригиналној дисертацији је осмислила разложно, изnoseћи одрживе хипотезе и тезе. Тиме је, по нама, показала квалификованост за захтевно систематично монографско истраживање Деровог дела.

у Београду 19.6.2013.

Потписи чланова комисије:

др **Александар Кадиевић**, редовни професор Одељења за историју уметности
Филозофског факултета у Београду, ментор

др **Иван Стевовић**, доцент Одељења за историју уметности Филозофског факултета у
Београду

др **Предраг Драгојевић**, ванредни професор Одељења за историју уметности
Филозофског факултета у Београду

др **Драган Војводић**, ванредни професор Одељења за историју уметности
Филозофског факултета у Београду